

De opleiding van beroepsofficieren¹

Wijzigingen in opleidingen zijn een regelmatig terugkerend verschijnsel, die voor betrokkenen als hinderlijk worden ervaren maar toch vanuit onderwijskundig, programmatisch of organisatorisch oogpunt noodzakelijk kunnen zijn. Dergelijke veranderingen, die soms omvangrijk zijn, vormen doorgaans geen reden hier speciale aandacht aan te besteden. Momenteel doen zich binnen de krijgsmacht echter zodanig ingrijpende wijzigingen op opleidingsgebied voor dat een bespreking nu wel op zijn plaats is. De oorzaken zijn dan ook deels van andere aard dan gebruikelijk en doen zich tevens vrijwel gelijktijdig voor. De verdere beschouwingen beperkend tot de officiersopleidingen kunnen in dit verband worden genoemd:

- de intrekking van het Wetsvoorstel op het Wetenschappelijk Onderwijs voor de Krijgsmacht (WWOK);
- de samenvoeging in 1992 van de Hogere Krijgsschool (HKS) met de stafschole van de Koninklijke marine (MSS) en de Koninklijke luchtmacht (LSS) in het Instituut Defensie Leergangen (IDL);
- de reorganisatie van de krijgsmachtdelen, zoals neergelegd in de *Defensienota* 1991 en de *Prioriteitennota* van 1993 met als belangrijkste kenmerken: een wijziging van het takenpakket, opschorting van de dienstplicht, en omvangrijke reorganisaties die moeten leiden tot een aanzienlijk kleinere krijgsmacht met uitsluitend beroepsmilitairen;
- de zogenaamde *Novemberbrief* van 1994, waarin onder het eufemistische woord 'doelmatigheidswinst' omvangrijke bezuinigingen in de niet-operationele sfeer zijn aangekondigd; voor wat betreft het militaire onderwijs zouden deze 10-20 procent bedragen.

In dergelijke omstandigheden is het begrijpelijk dat binnen de verschillende deelorganisaties wordt getracht het reorganisatie-leed zoveel mogelijk te beperken, onder meer door het belang van de eigen activiteiten te benadrukken of door werkzaamheden aan te trekken die reeds door andere organisatie-elementen worden uitgevoerd. In deze mêlee van activiteiten is het van belang de doelstelling van het militaire onderwijs en in dit geval die van de opleiding en vorming van officieren in het oog te houden.

Uitgangspunt van alle opleidingsactiviteiten dient te zijn de behoefte van de organisatie i.c. de krijgsmachtdelen. Dat wil zeggen: de militair zodanig opleiden en vormen dat deze in staat is de taken in oorlogsomstandigheden (met inbegrip van vredesoperaties) te vervullen. Daarvan afgeleid dient de officier ook de geschiktheid te verkrijgen in vredessituatie te functioneren (opleidingen, vredesstaven, garnizoensdienst en dergelijke).

Om maximaal rendement te halen uit de opleidingsinvestering is bij alle krijgsmachtdelen gekozen voor een getrappt opleidingsmodel. De eerste trap, de initiële opleiding, vindt plaats op het Koninklijk Instituut voor de Marine (KIM) en de Koninklijke Militaire Academie (KMA) en „beperkt” zich dan ook tot het geschikt maken voor het kunnen vervullen van de eerste officiersfuncties, alsook het leggen van een (wetenschappelijke) basis voor het kunnen volgen van vervolgoopleidingen en het kunnen functioneren op hogere niveaus.

In de eerste – in de subalterne rangen – te vervullen functies heeft de officier voornamelijk te maken met taken van uitvoerende aard binnen zijn functiegroep (KL_u) respectievelijk wapen/dienstvak (KL). De officier (KL) zal daarbij in beginsel gedurende een bepaalde tijd tevens het commando over een peloton of eenheid van overeenkomstige grootte voeren en daarna zo mogelijk ook van een compagnie. Voor de officieren KL_u en van Militaire Administratie is dit in mindere mate het geval, doch jonge officieren kunnen wel worden belast met management-taken.²

Uitgaande van de hiervoor vermelde wijze van tewerkstelling zal in de KMA-opleidingen een evenwicht nodig zijn tussen de zogenaamde Militaire Bedrijfskunde (met daarin een duidelijk accent op leiderschap, commandovoering en management op het lagere echelon) en het verkrijgen van kennis en inzicht op vaktechnische gebied. Het is opmerkelijk dat voor dit tweede aspect minder dan vijftig procent van de totale opleidingstijd (het praktische deel inbegrepen) beschikbaar is.

Regelmatig duiken ideeën op om het KIM en de KMA samen te voegen. Men kan niet aan de indruk ontkomen dat degene die het idee aandraagt, nauwelijks weet heeft van de inhoud en de aard van de opleiding op deze instituten. De verschillende korpsen, wapens, dienstvakken en functiegroepen zijn ontstaan door de behoefte aan specifieke kennis en vaardigheden. Dit ver-

eist gerichte opleidingen, die meer inhouden dan het gezamenlijk volgen van colleges Engels of statistiek. Bovendien bieden de huidige locaties goede mogelijkheden voor praktische opleidingen en tewerkstelling.

Al heeft de officier in de subalterne rangen mogelijk reeds op eenvoudige functies in een staf gewerkt, de zwaardere staffuncties en hogere commandofuncties worden in de hoofdofficiersrangenvervuld. Vooral op dit niveau krijgt de officier te maken met de coördinatie tussen de wapens (het optreden van „verbonden wapens”), dienstgroepen en de integratie van de noodzakelijke ondersteuning, terwijl overleg met staven van andere krijgsmacht delen en andere krijgsmachten, alsook met civiele instanties veelal tot de normale werkzaamheden behoren. Tevens is daarbij tewerkstelling in interservice of internationaal verband mogelijk. De voor deze functies noodzakelijke opleidingen, de cursus Stafdienst voor de KL en de Majoorscursus voor de KLu, worden verzorgd door het IDL.

Deze opleidingen bieden mede de mogelijkheid een uitspraak te doen over de geschiktheid van de officieren voor het volgen van een zogenaamde Hogere Vorming. Deze opleiding geeft vaardigheden mee en verbreedt de wetenschappelijke basis om te zijner tijd in aanmerking te kunnen komen voor de militaire topfuncties.

Het IDL biedt optimale mogelijkheden de toekomstige interservice samenwerking in de leer situatie voor te bereiden, terwijl de grote overeenkomsten in leerdoelen de mogelijkheid bieden het niet-krijgsmachtdeel gebonden onderwijspakket maximaal te integreren. Het is verbaazingwekkend dat politieke druk nodig was en is om dit te realiseren. Het zal overigens duidelijk zijn dat een recentelijk gelanceerd idee loopbaanopleidingen op de KMA te doen plaatsvinden niet past in deze benadering.

De toenemende noodzaak tot interservice samenwerking, de uitbreiding van de internationale samenwerking en de frequente inzet voor vredesoperaties zou daarentegen juist een uitbreiding van de leerstof rechtvaardigen, omdat dit een aanvulling is op de opleidingsonderdelen die krijgsmachtdeelgebonden zijn. De reductie van de cursusduur als gevolg van de huidige bezuinigingen staat hier haaks op en lijkt voorbij te gaan aan het (ook internationaal) noodzakelijke kwaliteitsniveau van deze opleidingen. Recente ervaringen tijdens vredesoperaties hebben geleerd dat meer aandacht voor sommige aspecten geen overbodige luxe is.

Na de hiervoor vermelde cursussen zal de officier nog circa twintig jaar binnen de krijgsmacht werkzaam zijn. Voor het merendeel van hen is thans geen algemeen vormende of oriënterende cursus meer voorzien. Omdat de ontwikkelingen nu eenmaal niet stilstaan, zijn periodieke cursussen waarin officieren op de hoogte worden gebracht in feite een *must*. Het is dan ook te betreuren dat de KLu de enige jaren geleden ingestelde luitenant-kolonelscursus als gevolg van de genoemde bezuinigingen weer heeft geschrapt. Ook de twaalf weken durende cursus voor officieren en burgermedewerkers werkzaam op kolonelsniveau, dreigde aan bezuinigingen ten onder te gaan. Door interventie van de bevelhebbers (KL en KLu) bij de politieke leiding kon dit onheil voor de Leergang Topmanagement Defensie worden voorkomen. Het is ironisch dat een analyse inmiddels heeft geleerd dat de cursus nu mogelijk achttien weken zal duren. Helaas zal de cursus in het vervolg alleen gelden voor degenen die vrijwel zeker opperofficiers- of daaraan gelijkwaardige functies gaan vervullen. De ontwikkelingen rond deze zogenaamde Tertiaire Vorming duiden erop, dat het inzicht doorbreekt – het ijveren van de „doelmatigheids”-apostelen ten spijt – dat voor ongemotiveerde kortingen in de opleidingen wel eens een zware prijs zou moeten worden betaald; niet alleen in mensenlevens op het slagveld, maar ook in politiek/maatschappelijk opzicht.

In de inleiding is reeds aangegeven dat de huidige herziening van de verschillende opleidingen zeker niet de laatste zal zijn; het is echter te hopen dat de vereiste kwaliteit van de opleiding niet ter discussie zal staan.

In ieder geval dient men bij het wijzigen van militaire opleidingen in het oog houden dat militair-operationele kennis niet op de civiele markt is te verkrijgen. Het bezit van deze kennis en de vaardigheid deze in commando- en staffuncties toe te passen is essentieel voor een geweldsorganisatie die krijgsmacht heet. Derhalve zal bij alle opleidingsinstituten binnen de krijgsmacht het primaat behoren te berusten bij de militair-operationele kennis en kunde.

Voor eenheden en instituten die zijn belast met opleidingstaken is het bovendien zaak zorg te dragen voor een zodanige samenwerking dat een optimaal opleidingsresultaat kan worden verkregen; elkaar vliegen afvangen heeft geen zin en is contraproductief.

¹ Onbepaalde tijd.

² De wijze van tewerkstelling van de officieren KM blijft hier buiten beschouwing.